

Warszawska Droga Świętego Jakuba Większego Apostoła

Cz. 2

Piotrków Trybunalski - Częstochowa

Motto:

Jeśli ktoś idzie do Santiago

A pomija Zbawiciela

Ten czci sługę

A nie Stworzyciela

(wolnym tłumaczeniu słowa umieszczone w katedrze w Oviedo na początku najstarszej Drogi
– Camino Primitivo)

Przewodnik dla Pielgrzymów i Turystów

Warszawa 2021

Opracowali

Koncepcja - Grzegorz Bednarek, Jerzy Grzegorz Kazimierczak

Opis zabytków – Grzegorz Bednarek, Jerzy Grzegorz Kazimierczak

Opis trasy – Jerzy Grzegorz Kazimierczak

Przy wyznaczaniu drogi i jej znakowaniu współpracowali: Jerzy Kazimierczak, Piotr Michalak, Andrzej Siut, Dorota Zielińska, Jan Krzesak

Wstęp

Jest to typowa pieszo-rowerowa trasa pątnicza, na którą składają się kościoły jakubowe, ważne historyczne zabytki sztuki sakralnej, mało znane grodziska, malownicze ruiny zamków i pradawne kurhany. Jest to trasa trzy- lub czterodniowa z możliwością zakwaterowania po drodze po przejściu około 20 -25 kilometrów dziennie. Jej długość wynosi około 100 kilometrów. Trasa prowadzi bocznymi drogami, przez lasy wśród pięknych plenerowych pejzaży, częściowo wzdłuż rzeki Pilicy. Na jej trasie znajdują się dwa Parki Krajobrazowe. Region ten jest jednym z najbogatszych w zabytki średniowieczne na całej Ziemi Łódzkiej i Częstochowskiej. Częściowo pokrywa się z historycznym królewskim Traktem Krakowsko - Toruńskim. W Piotrkowie Trybunalskim, Stanowiskach, Dąbrowie Zielonej i Częstochowie znajdują się kościoły p.w. św. Jakuba Apostoła o średniowiecznej metryce. W okolicach Sulejowa, Przedborza i Wielgomłynów trasa łączy się ze starymi, często wieloletnimi maryjnymi szlakami pielgrzymkowymi na Jasną Górę.

Informacja o miejscowościach

Oznaczenia: KJ – kościół św. Jakuba; KSM – sanktuarium Matki Bożej; K – kościół o dużej wartości zabytkowej; k- kościół, kj – kościół z figurą, freskiem lub obrazem św. Jakuba; z – inny obiekt zabytkowy; s – sklep spożywczy; r - restauracja, bar, itp.; n - nocleg

Etap 1 – 20 km			
Piotrków –bazylika św. Jakuba	0,0 km	0,0 km	KJ, KSM, kj, k, k, s, n, z
- Zalesice	4,0	4,0	s
- Witów – Kolonia	4,0	8,0	K, k, z, s
- Włodzimierzów	7,0	15,0	k, s, r
- Sulejów	4,0	19,0	k, s, r
- Sulejów Podklasztorze	1,0	20,0	Kj, r, n
Etap 2 – 21 km			
- Sulejów	1,0	21,0	s, k, r
- Kurnędz (YMCA)	3,0	24,0	Sa, s, n, res
- Biała	3,0	27,0	
- Przewóz	4,0	31,0	
- Trzy Morgi	2,0	33,0	
- Paskrzyn	2,0	35,0	S
- Łęg Ręcznyiński (Gajówka)	6,0	41,0	N

Etap 3 – 21 km			
- Majkowice	8,0	48,0	s, z
- Bąkowa Góra	4,0	52,0	kj, s, r, z
- Przedbórz	9,0	61,0	s, k, z, res, n
Etap 4 – 20 km			
- Rączki	9,0	70,0	k, s
- Dobromierz	4,0	74,0	s, r
- Łapczyzna Wola	6,0	80,0	z, r, s, n
- Stanowiska	1,0	81,0	KJ, s
Etap 5 – 13 km			
- Bobrowska Wola	3,0	84,0	
- Krzętów	4,0	88,0	k, n, s
- Wielgomłynny	6,0	94,0	KSM, n, s
Etap 6 – 31 km			
- Myśliwczów	2,0	96,0	
- Maksymów	3,0	99,0	
- Kozie Pole	2,0	101,0	
- Silnica	3,0	104,0	S
- Kępa	2,0	106,0	
- Pągów	1,5	107,5	
- Sady	2,0	109,5	
- Borzykowa	1,5	111,0	
- Cudków	3,0	114,0	
- Soborzyce	4,0	118,0	k, s
- Maluszyce	2,0	120,0	
- Dabrowa Zielona	3,0	123,0	KJ, s, r
- Święta Anna	2,0	125,0	KSM, n, s, r
Etap 7 - 16 km			
- Millionów	2,0	127,0	
- Dąbek	3,0	130,0	
- Wola Mokrzewska	1,0	131,0	
- Krasice	4,0	135,0	k, z, s
- Mstów	6,0	141,0	KSM, s, r, n
Etap 8 – 14 km			
- Przepróżna Górka	3,0	144,0	
- Mirów	4,0	148,0	
- Częstochowa	6,0	154,0	KJ, n, r, s
- Jasna Góra	1,0	155,0	KSM

Etap 1.

Piotrków Trybunalski – Sulejów Podklasztorze

Piotrków Trybunalski – pierwsza wzmianka o Piotrkowie pochodzi z 1217 r. z dokumentu księcia Leszka Białego. W latach 1290-1300 uzyskał prawa miejskie. Od XIV w. tu sprawowane są sądy ziemski i grodzki. W 134-47 r w Piotrkowie spisane tzw. Statuty piotrkowskie. W latach 1469 i 1470 wielcy mistrzowie krzyżacy tu składali hołdy lenne Kazimierzowi Jagiellończykowi. W 1492 r. odbyła się elekcja Jana Olbrachta. W 1493 r. w

Piotrkowie odbył się pierwszy sejm z wydzieloną izbą szlachecką i senatem, co uznaje się za początek parlamentaryzmu w Polsce.

Wychodzimy z bazyliki mniejszej p.w. Św. Jakuba Apostoła w Piotrkowie Tryb.

Fara gotycka p.w. **św. Jakuba Apostoła**, (od 29 września 2019 r. bazylika mniejsza) pochodzi z XIV w. Jest to jeden z najstarszych i najwartościowszych gotyckich kościołów farnych dzisiejszej Ziemi Łódzkiej. W średniowieczu należał do historycznej Ziemi Sieradzkiej, a jego fundatorem w XII w. był Piotr Włast. Fara piotrkowska już od czasów panowania piastowskiego księcia Leszka Czarnego stała się miejscem zjazdów polskiej szlachty i duchowieństwa oraz hołdów krzyżackich. Tutaj też w epoce jagiellońskiej odbywały się pierwsze polskie sejmy, a od XV wieku jest to także miejsce koronacji polskich władców. Tutaj na polskich królów wybrano między innymi Kazimierza Jagiellończyka, Władysława Olbrachta, Zygmunta I Starego i Zygmunta Augusta. W ołtarzu głównym pod obrazem przedstawiającym męczeństwo św. Jakuba Apostoła malowanym przez Rafała Haziwicza (1875 r.) znajduje się cenny późnogotycki obraz przedstawiający **Zaśnięcie Najświętszej Marii Panny**, który według podań ofiarowała tej świętynie królowa Bona. Fara znalazła się na polskim szlaku św. Jakuba Apostoła zapewne już na przełomie XIII i XIV wieku, kiedy na pradawnym trakcie krakowsko-toruńskim zaczęto tworzyć stacyjne kościoły i kaplice pod jego wezwaniem. Najstarsze z nich powstały w Więclawicach, Miechowie, Gieble, Mieronicach, Piotrkowie Trybunalskim, Szadku, Tłokini pod Kaliszem, opactwie cysterskim Łądzie, w Miłostawiu i w Toruniu. Spełniały one wówczas rolę lokalnych sanktuariów „jakubowych”, gdzie uzyskiwało się odpusty grzechów, co zastępowało wówczas niewykonalną dla wielu Polaków ze względu na koszty i czas jej trwania, pielgrzymkę do Santiago de Compostella w Hiszpanii.

Msze św. : w dni powszednie – 7.00 i 18.00; w niedziele i święta – 7.00, 8.30, 10.00, 11.30, 13.00, 18.00, 20.30.

Z kościoła św. Jakuba wyruszamy na zwiedzanie najbliższego otoczenia.

Warto zobaczyć:

- **Kościół bernardyński** p.w. Podwyższenia Krzyża Św. z XVII w. z figurą św. Jakuba ołtarzu głównym i obrazem MB Piotrkowskiej;
- **mury obronne** zachowane fragmenty z XIV w. zbudowane przez Kazimierza Wielkiego;
- **zamek królewski** zbudowany w latach 1512-19 przez mistrza Benedykta z Sandomierza na polecenie króla Zygmunta Starego;
- **kościół p.w. MB Śnieżnej z XVII w.**, dominikanek
- **kościół p.w. św. Franciszka Ksawerego** – jezuitów z XVIII w. z cudownym obrazem MB Trybunalskiej.

Wracamy do kościoła św. Jakuba i podejmujemy drogę pielgrzymki ul. Farną w kierunku południowym, po przejściu szerokiej ulicy M. Kopernika idziemy na wprost ul Krakowskie Przedmieście. Po dojściu do ronda L. i M. Kaczyńskich po prawej stronie stary kościół Nawiedzenia NMP i miejsce dawnego osadnictwa w Piotrkowie, po przejściu na drugą stronę ulicy przechodzimy ul. Śląską i wchodzimy do nowego kościoła z piękną XV w ikoną w ścianie ołtarzowej.

Piotrków Trybunalski-Krakówka. Kościół p.w. Wniebowzięcia NMP XIV- XVII w. Jest to jedno z najciekawszych miejsc na całej lokalnej trasie „Szlaku Jakubowego”. Według lokalnej tradycji i legend było to bowiem miejsce chrzcielne dla Piotrkowa już IX wieku a chrztu w tym miejscu

miął dokonać misjonarz przybyły z Wielkich Moraw. Pierwsze, legendarne wzmianki o chrzcie tutejszych plemion pochodzą jeszcze z IX wieku i wiązane są z istnieniem Państwa Wiślickiego i misjonarzami wielkomorawskimi. Legenda wspomina, że było to miejsce kultu pogańskiego bożka Czarnoboga i rósł tutaj dąb, który przez setki lat był uważane za drzewo święte. W wieku XIV wzniesiono tutaj pierwszy gotycki kościół, który później wielokrotnie przebudowywano. Wzgórze na którym stoi ta świątynia położone jest przy rozwidleniu prastarych dróg wiodących stąd do Krakowa i na Śląsk. W nowym kościele wzniesionym nieopodal znajduje się do dziś XV w. ikona „**Matki Bożej Ocalenia**”, którą odnaleziono podczas prac remontowych w kościele Wniebowzięcia NMP. Przedstawia Matkę Bożą typu Hodegetria. We wczesnym średniowieczu okolice Piotrkowa były gęsto zasiedlone, a przebiegające tędy szlaki handlowe, militarne i pielgrzymkowe odgrywały bardzo ważną rolę w rozwoju regionu. Sam Piotrków był, jak wskazują na to dawne legendy i miejscowe nazwy, silnym ośrodkiem pogańskich kultów – m.in. dzisiejszy Bugaj, święty dąb z Krakówki, czy dawna Łysa Górka, na której znajduje się obecnie klasztor o.o. Bernardynów. W XII wieku wokół Piotrkowa powstały pierwsze w tej okolicy klasztory- cysterski w Sulejowie oraz norbertański w Witowie. Samo miasto uzyskało magdeburskie prawa miejskie w XIII wieku i zaczęto tu wznosić farę miejską p.w. św. Piotra, która później przemianowana została na pielgrzymkowy kościół stacyjny p.w. św. Jakuba Apostoła. W średniowieczu powstały też w Piotrkowie klasztory dominikanów oraz franciszkanów. W czasach piastowskich miejsce to było otoczone ważnymi grodami i Wolborzu, Rozprzy, Mierzynie, Moszczenicy, Rokszycach, Rękoraju i Barkowicach.

Wracamy na rondo i wchodzimy w następną ul. Przedborską, którą dochodzimy do następnego ronda. Przechodzimy rondo po prawej stronie i kierujemy się w ul. Zalesicką, którą idziemy ok. 3 km do wsi Zalesice. Mijamy dwa odgańlenia drogi w prawo i lewo – my podążamy prosto. Obok przystanku autobusowego skręcamy w lewo w kierunku białych wież kościoła w Witowie. Po przejściu około 1 km na wzgórzu po prawej widzimy drewniany kościółek na cmentarzu.

Witów - drewniany kościół cmentarny p.w. św. Marcina, XVII wiek. Położony malowniczo przed Witowem cmentarny kościół p.w. św. Marcina jest XVII-wieczną, drewnianą świątynią o konstrukcji palisadowej znajdującą się na wiejskim cmentarzu. W przeszłości była to pierwotna lokacja Witowa, a tutejsza wioska znajdowała się na wzniesieniu, z którego rozpościera się wspaniały widok na dolinę rzeki Strawy płynącej w kierunku Piotrkowa. Niedaleko od tego miejsca archeolodzy odkryli paleolityczne stanowiska osadnicze łowców reniferów. W neolicie, w czasach kultury łużyckiej, epoce żelaza i okresie wpływów rzymskich cały ten region był bardzo gęsto zaludniony i wydaje się, że ta boczna dzisiaj droga przy której leży Witów już od tysięcy lat była głównym traktem drogowym w tym regionie. Po minięciu po prawej stronie kościoła dociera się do rozwidlenia dróg, na skrzyżowaniu których stoi ciekawy słup drogowy.

Za cmentarzem mijamy małe zagajniki sosnowe i po pokonaniu następnego 1 km dochodzimy do miejscowości Witów – Kolonia. (8 km). Po wejściu do wioski tuż przed klasztorem po prawej stronie ocalała stara zabytkowa kuźnia.

Witów - Klasztor ponorbertyński, p.w. św. Małgorzaty i św. Augustyna, XII- XVII w. Tutejszy klasztor ponorbertyński p.w. św. Małgorzaty i św. Augustyna powstał w roku 1179 i był początkowo konwentem męsko-żeńskim, przeznaczonym zapewne jako rodzaj lokalnej szkoły klasztornej dla potomków miejscowych możnowładców. Jest to jeden z pierwszych klasztorów tego zakonu na ziemiach polskich. Zakon powołał św. Norbert z Xanten w celu walki z herezjami i chrystianizacji plemion pogańskich. W Polsce pierwsze klasztory norbertańskie

powstały także w Krakowie, Busku, Strzelnie, Witowie, Kościelnej Wsi pod Kaliszem i w Koszalinie. Klasztor witowski jako jeden z pierwszych w Polsce powstał zapewne ze względu na silne oddziaływanie tutejszych ośrodków pogańskich, a jego założycielem i fundatorem był biskup Wit z Płocka. Początkowo była to kamienno-ceglana budowla wzniesiona w stylu klasztorów z saskiej linii tego zakonu z okolic Magdeburga. W 1261 roku na klasztor najechali Tatarzy mordując tutejszych mnichów i mniszki i niszcząc pierwotną bazylikę i zabudowania klasztorne. Dzisiejszy kościół pochodzi z XVII wieku, ale z czasów średniowiecza ocalała tu ceglana wieża obronna dawnych zabudowań klasztornych. Najstarszym średniowiecznym jeszcze zabytkiem tutejszego klasztoru jest wzniesiona z cegły XV wieczna obronna wieża bramna. Dawna bazylika klasztorna straciła już dziś swój pierwotny charakter i została całkowicie przebudowana w XVII wieku. W przeszłości jednak było to jedno z pierwszych w piastowskiej Polsce opactw zakonu norbertanów, który jako elitarny zakon kontemplacyjny przeznaczony głównie dla potomków rodzin możnowładczych, zajmował się głównie misjami wśród pogańskiej ludności, walką z herezjami i rozwojem sztuki chrześcijańskiej. Witowski klasztor znalazł się mniej więcej w połowie drogi pomiędzy norbertańskimi klasztorami w Krakowie i Kościelnej Wsi pod Kaliszem.

*Witów : porządek mszy św. w niedziele: 09:00, 10:30, 12:00, 16:00; * - w lipcu i sierpniu msze o godz. 9:00; 11:00 i 16:00; w święta: 10:00, 17:00 ; w dni powszednie: od Wielkanocy do października 17:00, 18:00 (od października do Wielkanocy 17:00 i 17:30).*

Przy kościele spotykamy znaki czerwonego szlaku turystycznego – zwanego tu Partyzanckim. Będzie nam towarzyszył wiele km aż do Przedborza. Idziemy w tym samym wschodnim kierunku, obok bramy obronnej a potem drogą asfaltową przez miejscowość Kałek ok. 3 km. Na końcu miejscowości skręcamy w prawo w drogę bitą. Po przejściu ok. 1,2 km, za znakiem z nazwą wsi Kłudzice obok piętrowego dużego domu, wraz ze szlakiem czerwonym skręcamy w lewo w wąską ścieżkę leśną. Przez las ok. 200 m potem 100 m przez łąkę i w prawo do kładki. Przechodzimy przez rzekę Luciążą. Za kładką w prawo a potem w lesie w lewo. Idziemy leśną drogą ok. 2 km, chwilami tuż nad piaszczystym wysokim brzegiem rzeki, podziwiając jej meandry. Następnie droga staje się asfaltowa i nazwana jest ul. Ks. kardynała Stefana Wyszyńskiego. Przechodzimy obok nowego kościoła p.w. Najświętszej Maryi Panny we Włodzimierzowie.

Parafię erygował biskup Józef Rozwadowski w 1983. Kościół powstał w latach 1984-1986 według projektu architekta Mirosława Rybaka. Poświęcony został 30 listopada 1986 przez biskupa Władysława Ziółka, konsekrowany 29 czerwca 2002 również przez arcybiskupa Ziółka. Msze św. : w dni powszednie – 16.00, 16.30, 17.30, 18.00; w niedziele i święta – 8.30, 10.00, 11.30, 16.30, 18.00.

Po 200 m dochodzimy do T-krzyżówki z drogą 742. Skręcamy w lewo i po 100 m w prawo na chodnik dla pieszych wzdłuż drogi krajowej 12. Prawym poboczem idziemy ok. 500 m po czym przejściem dla pieszych przechodzimy na drugą stronę ruchliwej drogi i razem ze szlakiem czerwonym i ścieżkami rowerowymi piaszczystą drogą skrajem lasu podążamy do Sulejowa. Mijamy miasto i dochodzimy do Pilicy. Droga świętego Jakuba prowadzi schodkami tuż przed mostem na prawo w dół do Placu Pożarowego. My jednak nie znakowanym fragmentem Drogi Jakubowej przechodzimy most po stronie lewej i na jego końcu schodkami schodzimy w dół na wał przeciwpowodziowy. Wałem ok. 500 m. Po lewej Pilica a przed nami wieże kościoła w Podklasztorzu dawnego opactwa cysterskiego. Idziemy jeszcze ok. 1 km chodnikiem przy drodze asfaltowej po czym w lewo ścieżką do kościoła. W zabudowaniach klasztornych teraz jest hotel. Zakonnicy zajmują budynek za kościołem (pieczętka). Kościół jest rewelacyjny i zgrozą byłoby go nie obejrzeć.

Opactwo w Sulejowie-Podklasztorzu położone malowniczo nad Pilicą, powstało na przełomie XII i XIII wieku. Nazwa miejscowości pochodzi zapewne od rycerskiego imienia Sulej, któremu nadano tutejszą ziemię. Podczas rozbicia dzielnicowego Polski w XII wieku Sulejów należał do Małopolski, gdzie sprowadzono pierwsze konwenty cystersów z burgundzkiego Morimond. Pierwszym klasztorem cysterskim tej filiacji w Małopolsce był Jędrzejów, następnie w roku 1176 ufundowano Sulejów, Wąchock i na końcu Koprzywnicę na Ziemi Sandomierskiej. Do Sulejowa „szarych mnichów”, jak nazywano kiedyś cystersów sprowadził Kazimierz Sprawiedliwy. Od początku swojego istnienia klasztor był jednym z najważniejszych opactw Korony Polskiej, do którego przybywali królowie i książęta i gdzie przechowywano skarbiec koronny. Opaci tutejszego klasztoru byli wpływowi postaciami a polscy władcy obdarowywali ich licznymi dobrami i donacjami. W XIII wieku klasztor dwukrotnie zniszczyli i złupili Tatarzy. W roku 1410 stąd właśnie, w dzień św. Jana Chrzciciela wyruszyły pod Grunwald z królem Władysławem Jagiełłą zjednoczone chorągwie rycerstwa polskiego, które miały swój punkt zborny na błoniach pod Wolborzem. Później opactwo ucierpiało także w czasach „potopu” szwedzkiego. W XIX wieku podczas rozbiorów, klasztor został zsekularyzowany i powoli zaczął popadać w ruinę. Dopiero w latach 70-tych XX wieku przeprowadzono w nim kompleksowe prace konserwatorskie, które uratowały obiekt przed kompletnym zniszczeniem. Klasztor posiada pięć obronnych baszt—Krakowską, Opacką, Mauretańską, Muzyczną i Attykową— które zostały wybudowane w różnych epokach historycznych i z którymi wiążą się różne miejscowe legendy i podania. Największą perłą sulejowskiego opactwa jest przepiękny, romański, kościół klasztorny p.w. św. Tomasza Becketa konsekrowany w roku 1232. Jest to imponująca, trzynawowa bazylika zamknięta dwoma prostokątnymi kaplicami od strony wschodniej, wzniesiona z ciosów szaro-brązowego piaskowca. Bazylika nie posiada wież frontowych tylko małą wieżę z sygnaturką na połączeniu głównych naw kościoła. Jest to jeden z najlepiej zachowanych i odrestaurowanych kościołów romańskich w całej Polsce. Z pierwszej fazy budowy kościoła pochodzącej jeszcze z XII wieku ocalał tympanon jednego z bocznych portali przedstawiający symbole chrześcijańskie - krzyż procesyjny, ptaka i motywy słońca i księżyca. Ten mały rzeźbiony tympanon pierwotnie należał najprawdopodobniej do kamiennego kaplicy spełniającej dla pierwszego konwentu mnichów rolę oratorium. Główny trójjuskokowy portal jest już konstrukcją późnoromańską. Przykryty jest on nietypowym dla polskiej architektury romańskiej tamtego okresu „domkiem portalowym” o włoskiej lub francuskiej proveniencji, po bokach posiada po trzy kolumny z akantowymi rzeźbionymi kapitelami, a jego obramowanie- tzw. Bordiura - ozdobiona jest rzeźbionym motywem zamkniętej plecionki symbolizującej zapewne boską „nieskończoność”. Tympanon portalu nie posiada żadnych figuralnych rzeźb, choć zapewne w przeszłości był na nim namalowany wizerunek Najświętszej Marii Panny, będącej dla cystersów główną patronką. Wnętrze bazyliki jest imponującym przykładem nakładania się na przestrzeni wieków różnych stylów artystycznych- począwszy od czystego romanizmu, przez protogoty, gotyk, renesans, barok i klasycyzm. Nawy kościoła są oddzielone od nawy głównej filarami o ostrołukowych już sklepieniach, ale jeszcze romańskich kapitelach z plecionkami i akantami. Kościół posiada także kilka ołtarzy, w których umieszczone są wizerunki innych świętych ważnych dla cystersów- w głównym ołtarzu barokowym umieszczony jest wizerunek koronacji i Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, w klasycystycznych ołtarzach bocznych wykonanych z czarnego marmuru i alabastru przedstawieni są Madonna z Dzieciątkiem, św. Tomasza Becket oraz św. Benedykt z Nursji. W prawym ramieniu nawy poprzecznej znajduje się też piękny gotycki krucyfiks. Przepych i majestatyczność wystroju surowych ścian bazyliki uzupełniają przepiękne, barokowe stalle i organy odrestaurowane w ostatnich latach. Ich rzeźbienia pokryte są zieloną laką i złotem tworząc niepowtarzalną kompozycję z całością bazyliki. W prezbiterium zachowały się także klasycystyczne freski przedstawiające Apostołów i świętych. Wśród nich znajduje się również wizerunek św. Jakuba Apostoła w typowym ubiorze pielgrzymim. W prawej nawie bazyliki znajduje się romański portal prowadzący do dawnego Claustrum, czyli przestrzeni

klasztornej zastrzeżonej tylko dla mnichów. Z bazyliki wchodzi się na wczesnogotycki krużganek prowadzący do romańskiego jeszcze kapitułarza. Ta część klasztoru powstała w drugiej połowie XIII wieku i ma już ostrołukowe, gotyckie sklepienia krzyżowo-żebrowe, choć cały strop kapitułarza jest podtrzymywany przez tylko jedną kolumnę romańską z rzeźbionym kapitelem. Słupki podtrzymujące strop krużganek posiadają rzeźbione herby darczyńców opactwa a na portalu prowadzącym do kapitułarza zachowały się ciekawe znaki kamieniarskie tzw. "gmerki" budowniczych i rzeźbiarzy wznoszących w czasach piastowskich to opactwo. W kapitułarzu mieści się obecnie mini-muzeum parafialne z dawnymi sprzętami liturgicznymi, miejscowymi wykopaliskami, makietą opactwa i stałą gablotą informującą o burzliwych dziejach tego klasztoru. Stąd wychodzi się na zewnątrz, na teren dawnego wirydarza-ogrodu i ruin refektorium, czyli klasztornej jadalni. I tu podróżnik zaskoczony jest najbardziej, bo to miejsce, z którego roztacza się imponujący widok na zakole rzeki Pilicy i jej błonia przypominają bardziej Francję, Włochy albo Hiszpanię a nie centralną Polskę. Ten, kto tego nie zobaczy, po prostu w to nie uwierzy.
Msze św. : dni powszednie- 7.30 i 16.00 (zima) lub 18.00 (lato); niedziele i święta – 9.00, 11.30 i 16.00 (zima) lub 18.00 (lato).

Nocleg polecamy w pensjonacie Sosenska – ul. Rycerską od kościoła w lewo, przez rynek i dalej prosto.

Etap 2.

Sulejów – łęg Ręczyński – 21 km

Z Podklasztorza wracamy do Sulejowa. Po przejściu przez most, przechodzimy na drugą stronę ulicy i po schodkach schodzimy w dół na Plac Pożarowy. Po prawej na górcie kościół św. Floriana.

Sulejów - Kościół p.w. św. Floriana. Obecny neogotycki kościół p.w. św. Floriana wznosi się w miejscu prastarej świątyni ufundowanej tu w roku 1184 przez arcybiskupa gnieźnieńskiego Zdzisława. Prawdopodobnie pierwszy tutejszy kościół wzniesiono na granicy dawnej Archidiecezji Gnieźnieńskiej na skarpie lewej po lewej stronie rzeki Pilicy, która wówczas stanowiła granicę zarówno pomiędzy Małopolską a Ziemią Sieradzką, ale także była granicą Diecezji Krakowskiej. Cysterskie opactwo w Sulejowie leżące nieopodal kościoła św. Floriana już po prawej stronie rzeki należało bowiem do gałęzi cysterskich klasztorów małopolskich związanych z Jędrzejowem, Koprzywnicą, Wąchockiem, Mogiłą i Kacicami. Pierwszy zapewne drewniany kościół wybudowano przy brodzie na rzece Pilicy na ważnym trakcie drogowym który łączył okolice Piotrkowa, Wolborza i Sulejowa z kasztelaniją w Żarnowie. Stąd szlaki drogowe i rzeczne prowadziły praktycznie we wszystkie cztery strony świata. Niedaleko kościoła p.w. św. Floriana tuż nad brzegiem rzeki Pilicy wzniesiono kaplicę obsługującą podróżnych i pielgrzymów, która pierwotnie nosiła wezwanie św. Bartłomieja.

Msze św.: - dni powszednie – 7.00, 17.30, 18.00; święta kościelne: 7.00, 9.00, 18.00; niedziele i święta: 7.00, 9.00, 10.30, 12.00, 18.00.

Przechodzimy plac, po czym razem ze szlakiem czerwonym, zwanym tu Partyzanckim i Pielgrzymkowym, brzegiem Pilicy idziemy drogą z kostek betonowych z chodnikiem żwirowym. Pilica płynie po lewej stronie. Po ok. 3 km w prawo odchodzi droga do Łęczna przez wieś Kurnędz. Po lewej stronie międzynarodowy ośrodek młodzieżowy YMCA. Droga staje się asfaltowa. Po kolejnych 3 km, na których spotykamy bar (Biała Chatka), dochodzimy do krzyżówki, gdzie w prawo droga do wsi Biała a nieco dalej w lewo nad Pilicę droga do ośrodków wypoczynkowych. Nasza droga św. Jakuba

biegnie cały czas prosto po drodze bitej. Wiedzie teraz przez wysoki las sosnowy porośnięty na dole mchem. W obie strony odchodzą liczne drogi leśne, my trzymamy się jednego kierunku – na południe. Mijamy trzy drogi skręcające w lewo z napisem Winduga, my idziemy cały czas prosto. Po ok. 4 km dochodzimy do wsi Przewóz. Tu zaczyna się droga asfaltowa. Idziemy 2 km i przechodzimy przez wieś Trzy Morgi.

Trzy Morgi. *Ta mało znana miejscowość, której nie ma na wielu nawet dokładnych mapach położona jest na nadpilickiej skarpie a jej główną atrakcją jest malowniczy ruchomy, drewniano-linowy most prowadzący na drugą stronę rzeki. W przeszłości przebiegał jednak tędy ważny szlak drogowy pomiędzy kasztelaniami w Rozprzy i Żarnowie a tutaj znajdowała się przeprawa. Po lewej stronie rzeki zachowały się resztki dawnych umocnień i fosy, grodziska które chroniło od strony Małopolski przeprawy przez rzekę. W pobliskiej wsi Stobnica archeolodzy odkryli XII wieczną osadę służebną, a w jej pobliżu zachował się częściowo kurhan podmyty przez Pilicę. Kilka kilometrów w stronę Sulejowa znajduje się też miejsce zwane Windugą, gdzie zlokalizowano neolityczną „fabrykę” krzemiennych narzędzi sprzed paru tysięcy lat. W Stobnicy leśna urokliwa kapliczka z Madonną położona w pobliżu dawnej grobli i ruiny drewnianego młyna. Stąd trasa wiedzie przez las w kierunku Paskrzyna po starej, prawdopodobnie średniowiecznej jeszcze, bitej drodze. W miejscowości Ręčno położonej około czterech kilometrów w kierunku zachodnim zachował się do naszych czasów kościół p.w. Wszystkich Świętych, którego początki sięgają XV wieku.*

Dalej leży wieś Stobnica. Za nią przechodzimy mostek i łąki. Łagodnym łukiem kierujemy się w prawo. Po prawej stronie kamienna kapliczka z łuską armatnią. Za kapliczką w górę drogą piaszczystą, która dopiero w Paskrzyniu przechodzi w asfaltową. Przy kolejnej kapliczce w lewo i po 100 m skręcamy w prawo. Rozpoczyna się jedna z części wsi Łęg Ręczyński. Po ok. 1 km widzimy po lewej zakole Pilicy i nieco dalej dochodzimy do agroturystycznej Gajówki.

Etap 3.

Łęg Ręczyński – Przedbórz – 21 km

Z Gajówki wychodzimy na drogę asfaltową i skręcamy w lewo. Idziemy ok. 1,5 km i ostro skręcamy w lewo na drogę polną. Przechodzimy przez pola i las, dochodzimy do drogi asfaltowej i nią w prawo. Idziemy teraz przez drugą część wsi Łęg Ręczyński. Po ok. 1,5 km na końcu wsi skręcamy w prawo na drogę leśną. Piaszczystą drogą idziemy przez las ok. 800 m i na T-skrzyżowaniu skręcamy w lewo w nieco szerszą żwirową drogę leśną. Idziemy przez piękny las ok. 1,8 km. Boczna droga leśna w lewo może nas doprowadzić do grodziska Surdęga (ok. 500 m od szlaku, nad Pilicą).

Grodzisko Surdęga należało do klucza posiadłości rycerskiego rodu Nagodziców - Jelitczyków z centrum w Majkowicach, pojawia się w źródłach pisanych od 1398 roku wraz z postacią Floriana z Majkowic, w literaturze zwanego rycerzem Florianem Szarym, bohaterem bitwy pod Płowcami. Zamek Surdęga znajdował się w odległości około 1,5 km na północny-wschód od grodziska, tuż nad lewym brzegiem Pilicy, przy dawnej przeprawie rzecznej. Zamek użytkowany był w okresie XIV-XV wiek. W 1944 roku na potrzeby umocnień frontowych na linii Pilicy ruiny i fundamenty budowli zostały rozebrane. Pozostały jedynie nikłe relikty fundamentów i częściowo zachowana fosa.

Droga św. Jakuba prowadzi dalej prosto i po ok. 200 m, w miejscu gdzie odchodzi szlak konny (żółte koła) my dalej trzymamy się znaków czerwonych i skręcamy w prawo. Przechodzimy wąską drogą leśną przez las i łąkę, po ok. 500 m dochodzimy do drogi asfaltowej i nią skręcamy w lewo i po 500 m szerszą asfaltową w prawo. Po 1 km dochodzimy do Majkowic. Skręcamy w lewo. Pośrodku wsi duży staw rybny. Idziemy droga po jego lewej stronie obok sklepu spożywczego. 100 m dalej po lewej stronie ruiny zamku z gniazdem bocianim. Idziemy dalej wraz ze szlakiem czerwonym przez pola. Mijamy drogowskaz na Będzin i dochodzimy do skraju lasu. Tu znaki czerwone i droga asfaltowa odchodzą w prawo. My wybieramy drogę leśną wiodącą na wprost. Idziemy piaszczystą drogą leśną potem przez kładkę na Strudze Pruchnickiej i dalej aż na skraj lasu. Przed polami skręcamy w leśną drogę w prawo i nią kierujemy się na widoczne zabudowania Bąkowej Góry. Przechodzimy polanami i polami do drogi 742 na skraju miejscowości i nią w lewo. W centrum skręcamy w pierwszą ulicę wiodącą pod górę do kościoła.

Bąkowa Góra. Kościół p.w. Świętej Trójcy XV- XVII wiek. Położony malowniczo na wzniesieniu w pobliżu dawnego zamku i dworu stanowi przykład typowej świątyni parafialnej ufundowanej przez lokalną szlachtę w pobliżu swoich dóbr. W przeszłości należał on do rodziny Bąków, a miejsce to słynie głównie z tajemniczej ruiny XIV wiecznego zamku. W jego pobliżu znajduje się właśnie kościół p.w. św. Trójcy XV-XVII w. W przeszłości Bąkową Górę nazywano Starą Górą i była ono zapewne już od czasów prehistorycznych miejscem osadniczym i obserwacyjnym. Od strony południowej rozciąga się bowiem imponujący widok na Przedbórz i pasmo przedborsko-małegojskich wzniesień oraz Górę Chełmo, zaś od strony północnej na Diabłą Górę. Na północnym stoku góry, wiedzie urocza aleja z rosochatych wierzb prowadząca do lokalnego cmentarza. Bąkowa Góra weszła też do polskiej historii z okazji dzieła „Opisu obyczajów polskich”, w której ks. Kitowicz opisał tutejszego szlachcica porywającego siłą podróżnych do swego dworu i zapijającego ich pod przymusem dobrej zabawy i jego gościnności aż na śmierć. Północno-zachodni stok góry, po którym wiedzie urocza aleja z rosochatych wierzb posiada na szczycie tajemnicze wały kamienne podobne do pogańskich wałów kultowych, jakie znajdują się na pobliskiej Górze Chełmo, Ślęży i na świętokrzyskim Łyścu.

Bąkowa Góra, w kościele na tuku sklepienia XVII w. freski z apostołami jeden z nich bardzo zatarty podpisany S. I. przedstawia popiersie św. Jakuba.

Msze św.: dni powszednie – 17.00 (zima), 19.00 (lato); niedziele i święta – 8.30, 10.00, 12.00.

Po nawiedzeniu kościoła i podziwianiu ruin zamku i dworu Małachowskich przechodzimy na drugą stronę placu przy kościele i schodzimy w dół asfaltowaną uliczką. Obok szkoły przechodzimy drogą 742 i podążamy prostą drogą w dół w kierunku widocznego na horyzoncie lasu. Droga prowadzi wśród pól, początkowo jest asfaltowa ale po ok. 1 km staje się piaszczysta. Przed wejściem do lasu warto spojrzeć wstecz na piękny widok na Bąkową Górę. Idziemy prosto przez las ok. 500 m i dochodzimy do szerokiej żwirowej drogi przeciwpożarowej. Skręcamy w prawo i widzimy pofałdowaną wstęgę żółtej drogi otoczoną wysokim lasem i ciągnącą się po horyzont. Idziemy nią ok. 2 km do T-skrzyżowania. Tu skręcamy na prawo i po 20 m na lewo w drogę utrzymującą poprzedni południowy kierunek. Mijamy kilka zabudowań należących do wsi Dęba i utrzymując kierunek południowo-zachodni idziemy ok. 1 km przez lasy i polany wybierając główne drogi leśne. Po lewej widzimy zabudowania głównej części wsi Dęba i wiatrak elektryczny. Wychodzimy na asfaltową drogę w Woli Przedborskiej i nią dochodzimy do drogi 742. Tu w lewo i wchodzimy do Przedborza ul. Piotrkowską. Dochodzimy do drogi krajowej 42. Skręcamy w lewo i w dół przez most na Pilicy. Zaraz za mostem skręcamy w prawo w kierunku kościoła i Rynku.

Przedbórz to urokliwe miasteczko położone nad Pilicą jest jednym z najważniejszych pod

względem historycznym miast Ziemi Łódzkiej. To właśnie tutaj w roku 1423, przebywający tu na polowaniu król Władysław Jagiełło wydał dokument nadający miejscowości Łódzia prawa miejskie, która stała się zalążkiem dzisiejszej Łodzi. Już od XIV wieku miasto stało się czasową siedzibą ostatniego z Piastów Kazimierza Wielkiego, który wznosił tu swój myśliwski dwór. Jego ruinę można obejrzeć tu do dziś. Prawa miejskie miasto otrzymało w roku 1341. Jak głoszą legendy w pobliskich borach podczas polowania Kazimierz Wielki spadł z konia, co stało się przyczyną jego późniejszej śmierci. W miejscowości Żeleźnica położonej niedaleko Kluczevska w Przedborskim Parku Krajobrazowym znajduje się dziś pamiątkowy kamień upamiętniający to wydarzenie. W średniowieczu przebiegał tędy ważny trakt drogowy łączący Kraków z Sieradzem oraz trakt rzeczny po Pilicy, którą dotrzeć można było na Mazowsze. W XIV wieku Kazimierz Wielki wybudował tu jeden ze swoich zamków, a na wzgórzu nad miastem wzniesiono kamienny kościół św. Aleksego. Jest to jeden z pierwszych gotyckich kościołów, jakie wzniesiono na dawnym królewskim trakcie krakowsko-toruńskim. Powstał on w roku 1341 na wzgórzu nad miastem, a jego majestatyczna wieża jest do dziś charakterystycznym wyróżnikiem w tutejszym pejzażu. W czasach późniejszych poprzez swój handlowy charakter było to miasto wielu kultur i religii, które zamieszkiwała ludność polska, niemiecka i żydowska. W XVI wieku w czasach religijnej tolerancji Rzeczypospolitej Obojga Narodów, kiedy to innowiercy z całej Europy znajdowali w jagiellońskiej Polsce azyl polityczny i religijny, istniała tutaj wyznaniowa gmina ariańska. Dziś swoisty koloryt tutejszej ludowej sztuki przemieszanej z obcymi wpływami kulturowymi i religijnymi można obejrzeć w lokalnym muzeum. Niedaleko Przedborza w nadpilickiej miejscowości Pratkowice odkryto dużą osadę z czasów rzymskich, która była zapewne jedną ze stacji na lokalnym handlowym szlaku.

W średniowieczu Przedbórz, usytuowany przy brodzie nad Pilicą, należał do parafii Policzko, a dochody z przeprawy przez rzekę były przeznaczone na klasztor w Trzemesznie.

Prawdopodobnie już w 1278 r. powstała tu kaplica. Miejscowość odwiedzał Bolesław Wstydlivy wraz z małżonką Kunegundą. Prawdopodobnie na jej polecenie kaplicę wybudował Jacek Aleksy Sadykierz, ku czci św. Aleksego, patrona jej dziadka cesarza Aleksego Komnena. Po wielkim pożarze w 1341 r. Kazimierz Wielki odnowił Przedbórz, wznosił zamek i dobudował do świątyni wieżę z czerwonego piaskowca. W tym samym roku parafia z Policzka została przeniesiona do Przedborza przez abp. Jarosława Bogorię Skotnickiego. W 1512 r. parafia miała proboszcza, dwóch wikariuszy oraz wikarego w dawnym kościele w Policzku. W 1683 r. kościół uległ ponownemu spaleni. W latach 1683-1695 odbudowano i powiększono kościół wznosząc kaplicę św. Mikołaja dzięki fundacji Mikołaja Siemieńskiego. Wskutek kolejnych pożarów wieża Kazimierza Wielkiego została obniżona. Kościół został dwukrotnie zniszczony i odbudowany. W 1834 r. przez pożar i w czasie I wojny światowej. Ostatnio remontowany był w latach 1974-1978 staraniem ks. Józefa Oktobrowicza. W latach 1994-1997 został pokryty blachą miedzianą. Kościół jest w stylu gotyckim, w ciągu wieków wielokrotnie przebudowywany, obecnie w większości barokowy, jest budowlą orientowaną, wzniesioną z kamienia i cegły. W centrum głównego ołtarza znajduje się łaskami stynący obraz Matki Bożej z Dzieciątkiem z tytułem Matki Bożej Serdecznej, sprowadzony z Krakowa przez ks. Adriana Barskiego w 1618 r.

Msze św.: dni powszednie – 6.30, 7.00, 18.00 (17.00 zima); niedziele i święta – 7.00, 9.00, 10.30, 12.00, 18.00 (17.00 zima), święta zniesione – 7.00, 9.00, 10.30, 12.00, 18.00 (17.00 zima).

Etap 4.

Przedbórz – Stanowiska ok. 20 km

Wychodzimy z miasta szlakiem niebieskim na południe zostawiamy rynek i kościół po lewej stronie, zaś po prawej ciągnie się dolina Pilicy. Idziemy drogą nr 742. Po ok. 1 km po lewej mijamy cmentarz. Po 3 km dochodzimy do wioski Chałupy i skręcamy w prawo. Tu dołącza ścieżka rowerowa. Kiedy kończy się droga asfaltowa skręcamy w lewo na drogę leśną. Po ok. 200 m droga wyprowadza nas na łąki gdzie skręcamy ostro w lewo, po czym po ok. 200 m w prawo. Są tu widoczne znaki szlaku niebieskiego, którym idziemy w kierunku południowym aż do stacji harcerskiej Biały Brzeg. Za stacją prosto do mostu na dopływie Pilicy i po drugiej stronie rzeczki w lewo skręcamy wraz z czarnym szlakiem. Drogą leśną idziemy ok. 2,5 km. Po lewej mijamy zabudowania przysiółka Rączki-Dwór i tu wchodzimy na asfalt. Po prawej zabytkowy park z budynkiem dworskim. Po lewej mijamy mały kościół i wychodzimy na drogę nr 742. Skręcamy w prawo i po ok. 100 m w lewo wraz z kilkoma szlakami pieszymi w kierunku widocznej przed nami Bukowej Góry.

Rezerwat – Bukowa Góra. Rezerwat częściowy, pow. 34,80 ha, utworzony w 1959 roku. Las bukowy o charakterze pierwotnym z gatunkami roślin chronionych w runie. Rezerwat obejmuje szczyt i północne zbocze dużego, wapiennego wzniesienia w Paśmie Przedborsko-Małogoskim.

Dochodzimy do połowy wysokości wzgórza i skręcamy w prawo w drogę między polami. Po prawej widok na szeroką dolinę Pilicy z dominującą górą Chełmo, po lewej nad nami wznosi się szczyt Bukowej Góry. Z przodu po lewej kolejne wzniesienie z przekaźnikiem telewizyjnym. Mijamy niewielki las i na skrzyżowaniu z polną drogą skręcamy w lewo w kierunku przekaźnika telewizyjnego. Mijamy las po lewej stronie i przed następnym lasem skręcamy w prawo i dalej idziemy jego skrajem. Dochodzimy do drogi asfaltowej, w którą skręcamy w prawo, po 100 m na skrzyżowaniu na prawo i dochodzimy do wsi Dobromierz.

Wariant: możemy nieco skrócić drogę gdy po wyjściu na asfalt idziemy nim ok. 100 m w prawo ale nie wchodzimy do Dobromierza lecz kierujemy się w stronę przeciwną na Jeżowiec i po ok. 100 m schodzimy z drogi 742 w prawo i przez Kowale po ok. 1,5 km dochodzimy do wsi Łączyna Wola. Tym sposobem zaoszczędzimy ok. 2 km ale nie będziemy podziwiać alei lipowej i widoków cieszących oko na znakowanej drodze. W Łączynie Woli musimy skręcić w prawo i potem w lewo by dojść do drogi znakowanej i noclegu.

Przechodzimy ok. 500 m przez wieś ulicą wysadzaną starymi lipami. Mijamy sklep i remizę strażacką i po ok. 100 m przed budynkiem szkoły skręcamy w wąską drogę asfaltową w lewo. Po ok. 2 km dochodzimy do wsi Mrowina. Za wioską skręcamy w lewo w kierunku na Kolonię Łączyna Wola (1,5 km) a za nią w prawo i po 1,5 km dochodzimy do wsi Łączyna Wola. Przechodzimy obok figury św. Jana Nepomucena stojącej po lewej stronie, zaś po prawej mijamy bar. Dalej idziemy obok ruin zboru kalwińskiego z XVII w. Mijamy drogę odchodzącą w prawo i skręcamy w następną odchodzącą skosem w prawo. Po 200 m mijamy gospodarstwo agroturystyczne (struś, kucyk szetlandzki, gęsi). Najlepiej tu przenocować aby rano zdążyć do kościoła św. Jakuba w Stanowiskach – ok. 1 km.

Etap 5.

Stanowiska – Wielgomłynny – 13 km

Stanowiska - kościół p.w. św. Jakuba Apostoła, XV-XVIII w. Tutejszy kościół znajdował się na starym trakcie drogowym łączącym Piotrków Trybunalski z Włoszczową i Jędrzejowem. Jego początki sięgają XV-wieku kiedy wzniesiono go jako ceglaną gotycką świątynię. Fundatorem kościoła był najprawdopodobniej Jakub Koniecpolski, który w swych rodowych dobrach wznosił murowaną świątynię ku czci patrona swojego imienia. Do dziś w prezbiterium kościoła zachowało się jego pierwotne gotyckie sklepienie. W epoce baroku przebudowano go jednak znacznie zatracając jego średniowieczny charakter. W ołtarzu głównym obraz Matki Bożej Częstochowskiej zasłaniany zasuwą na której przedstawiono św. Jakuba. Niedaleko Stanowisk znajduje się miejscowość Jakubowice.
Msze św.: dni powszednie – 7.00 (18.00 zimą); niedziele i święta – 8.00, 9.30, 11.30, 16.00; święta zniesione – 9.30, 11.30, 16.00.

Od kościoła św. Jakuba w Stanowiskach idziemy 100 m na południe drogą 742 do skręcającej w prawo drogi przez **Bobrowską Wolę**. Droga prowadzi między polami i lasami. Po 3 km mijamy wieś i po następnych 1,5 km wchodzimy do lasu. Lasem ok. 2 km do skrzyżowania gdzie skręcamy w lewo i tu spotykamy znaki niebieskiego szlaku turystycznego i z nimi podążamy do **Krzętowa**. Po 200 m w prawo. Droga prowadzona jest po nasypie zabezpieczającym tereny zalewowe. Przechodzimy przez most na Pilicy. W prawo Pilica i Bukowa Góra w lewo meandry Pilicy. Za mostem wchodzimy do **Krzętowa**. Skręcamy w lewo i po ok. 200 m w prawo. Przechodzimy obok kościoła po prawej i kapliczki po lewej. Po 3 km przechodzimy przez Kolonię Krzętów. Mijamy charakterystyczny pomnik poświęcony poległym partyzantom i po następnych 3 km dochodzimy do Wielgomłynów. Kierujemy się do klasztoru paulinów. Obok klasztoru olbrzymi 500-letni dąb.

Wielgomłynny. Zespół klasztorny o.o. Paulinów, XV- XVI wiek. Jeden z najmniej znanych lecz niezmiernie cennych zabytków architektury późnogotyckiej w centralnej Polsce. Znajduje się tutaj klasztor paulinów ufundowany w XV wieku przez Jakuba Koniecpolskiego, przedstawiciela jednego z najznamienitszych polskich rodów magnackich. Być może też właśnie z tego względu w jego dobrach w pobliżu Wielgomłynów, które stały się miejscem jego pochówku, wybudowany został w Stanowiskach pierwszy pielgrzymkowy kościół p.w. św. Jakuba Apostoła. W przeszłości bardzo częstą praktyką było bowiem fundowanie przez szlachtę, królów i możnowładców kościołów noszących imię ich świętego, katolickiego patrona. Do najwartościowszych zabytków bazyliki klasztornej należą rzeźba gotyckiej Piety, XV wieczna chrzcielnica wykuta w piaskowcu oraz cenna odlana w brązie rycerska płyta nagrobna przedstawiająca fundatora klasztoru Jakuba Koniecpolskiego. Klasztor przebudowano w stylu barokowym dobudowując do niego dwie kaplice boczne. Pauliński klasztor w Wielgomłynach wybudowano wcześniej niż częstochowski klasztor na Jasnej Górze. Przez setki lat leżał on na trasie lokalnych pielgrzymek do sanktuariów maryjnych w Gidlach i na Jasnej Górze. W stallach przy ołtarzu przedstawiono 12 apostołów a wśród nich św. Jakuba. Przy ołtarzu Matki Bożej Bolesnej ciekawe przedstawienie św. Antoniego Pustelnika ze świnią.
Msze św. – niedziele i święta - 8.15; 10.30.16.00; w dni powszednie 7.00 i 18.00 (lato), 17.00 (zima). 15 dnia w maju, lipcu, sierpniu i wrześniu o 18.00 procesje z figurą Matki Bożej.

Pielgrzymi mogą otrzymać nocleg w pomieszczeniach klasztornych.

Etap 6.

Wielgomłynny – Dąbrowa Zielona – Święta Anna - 31 km

Z Wielgomłynów wychodzimy drogą na południe obok Urzędu Gminnego i dalej drogą przez **Myśliwczów** i potem **Maksymów**. Droga prowadzi przez pola by po 6 km wejść do lasu. Aż do **Silnicy** nigdzie nie skręcamy lecz na każdym skrzyżowaniu idziemy prosto. Przechodzimy przez wioskę **Kozie Pole** i po 3 km dochodzimy do **Silnicy**. Przecinamy główną ulicę i idziemy dalej na południe, początkowo drogą asfaltową ale dalej drogą polną. Po przejściu 1 km na rozwidleniu Y przy krzyżu wybieramy prawą odnogę – drogę piaszczystą. Dochodzimy do lasu gdzie po prawej stronie spotykamy cmentarz żołnierzy poległych w czasie I wojny światowej. Droga wychodzi z lasu na pola, po czym znowu kieruje się do lasu. Utrzymujemy jeden kierunek na południe. Po kolejnych skrzyżowaniach z drogami polnymi zawsze wybieramy drogę na wprost w kierunku południowym. Gdy droga wyraźnie skręca w lewo na piaszczystą górkę przy sosnach i brzożach idziemy nią w lewo ok. 20 m (nie wchodzimy na szczyt piaszczystej górki), po czym skręcamy w prawo w drogę odchodzącą przez pola drogę w kierunku lasu. Po przejściu ok. 1 km wzdłuż pola dochodzimy do lasu i skręcamy w lewo, przechodzimy las i pola. Wychodzimy na drogę asfaltową na granicy wsi **Borzykówka**. Idąc asfaltem w lewo możemy dojść do odległej o 1 km miejscowości **Borzykowa** o bogatej historii. Przecinamy drogę asfaltową i idziemy 500 m drogą polną do Cudkowa. Tu wchodzimy na drogę asfaltową. Skręcamy w prawo i przechodzimy przez wieś, na jej końcu skręcamy w lewo by po 500 m znowu skręcić w prawo i przez **Pustkowie** dochodzimy do miejscowości **Soborzyc**.

Wariant - *Możliwy jest nieznakowany wariant drogi – w Pustkowie skręcamy w prawo (przed skretem oznakowania i przecinając dwie drogi asfaltowe dochodzimy do Maćkówki omijając po prawej Soborzyc. Skracamy ok. 1,5 km.*

Przechodzimy koło nowoczesnego kościoła za którym skręcamy w lewo i na końcu miejscowości obok krzyża skręcamy w prawo. Dochodzimy do Maćkówki gdzie na rozstajach dróg kierujemy się w prawo. Droga z asfaltowej przechodzi w szutrową. Po prawej mijamy kapliczkę i olbrzymi grab. Na skrzyżowaniach dróg w lesie cały czas idziemy prosto. Po ok. 6 km (od Soborzyc) wychodzimy z lasu na ul. Partyzantów w Dąbrowie Zielonej w dali widać wieżę kościoła św. Jakuba do którego się kierujemy.

Dąbrowa Zielona. *Początki parafii sięgają wieku XIII, kiedy po raz pierwszy wymieniono ją w lokalnych kronikach. Według zapisków pierwszy drewniany kościół powstał tutaj już w roku 1248. Ze względu jednak na jego naturalne zniszczenie rozebrano go w roku 1554 a w dziesięć lat później wzniesiono nową świątynię, której fundatorem był kanonik krakowski Stanisław Dąbrowski. Nowy kościół konsekrowano w roku 1570. Pierwszy murowany kościół wzniesiono tu w stylu renesansowym, ale na początku wieku XX powiększono jego korpus dobudowując do niego dużą nawę z dwuwieżowym westwerkiem poprzez co pierwotny kościół został przekształcony w nawę poprzeczną i część prezbiterium nowej świątyni. W wewnętrznym wystroju kościoła zachowały się do dziś renesansowe portale i nagrobki, rokokowe ołtarze i chrzcielnica oraz polichromie. Obejście kościoła otoczone jest murem z dziewięcioma kaplicami, w których znajdują się stacje Drogi Krzyżowej.*

Msze św. : dni powszednie - 7.00, 17.00; niedziele - 9.00, 11.30, 16.00; św. zniesione: 9.00, 11.30, 17.00.

Po wyjściu z kościoła kierujemy się na południowy-zachód drogą 784 i po ok. 3 km przejdziemy przez most i wchodzimy do Świętej Anny tu po prawej stronie kościół i klasztor. W klasztorze możliwość noclegu, po uprzednim co najmniej 1-dniowym uprzedzeniu, ze względu na klauzurę.

Etap 7.

Dąbrowa Zielona – Mstów - 16 km

Święta Anna. Nazwa tej maleńkiej miejscowości ukształtowała się już XVI wieku w wyniku ufundowania w tym miejscu kapliczki, która według lokalnej tradycji miała stanąć w miejscu licznych cudów przy tutejszym krucyfiksie Chrystusa Ukrzyżowanego. Wtedy to z fundacji starosty szczekocińskiego wzniesiono tu pierwszą drewnianą kapliczkę p.w. św. Anny Samotrzeć, z gotycką rzeźbą świętej przedstawiającą ją jednocześnie jako matkę Maryi Dziewicy i jej wnuka Jezusa Chrystusa, trzymającą ich obydwójce na swoich kolanach. W roku 1544 krakowska mieszcza odnowiła tutejszą podupadającą kapliczkę, a w roku 1609 z inicjatywy lokalnych kasztelanów wzniesiono na tym miejscu najpierw murowaną kaplicę a później bernardyński klasztor, który działał tutaj nieprzerwanie przez 250 lat aż do jego likwidacji przez zaborcze rosyjskie władze w roku 1864. Kasata opactwa była wynikiem represji caratu na Polakach za powstanie styczniowe.
Msze św. : w niedziele i święta: 9.00 i 11.00, różaniec 16.00; w dni powszednie msza św. i różaniec: 18.30 (lato) 17.30 (zima).

Wychodzimy ze **Świętej Anny** drogą w kierunku Częstochowy i po ok. 1,5 km, przy krzyżu, skręcamy na asfaltową ale leśną i cichą drogę w prawo i po ok. 200 m w lewo. Idziemy drogą asfaltową razem z żółtym szlakiem rowerowym. Przez las dochodzimy do spokojnej wioski **Milionów**. Tu skręcamy w lewo w kierunku lasu i przez piękne leśne tereny (na krzyżówkach - prosto) po 3 km dochodzimy do wioski **Dąbek**. Na krzyżówce skręcamy w lewo i przechodzimy obok sklepu i straży pożarnej. Przechodzimy most i za mostem w lewo w kierunku **Woli Mokrzeckiej**. Dochodzimy do lasu i wraz z drogą skosem skręcamy w prawo. Za lasem przy krzyżu skręcamy ostro w prawo w pierwszą drogę wysypaną żółtym żwirem. Po kilkuset metrach droga staje się leśną. Idziemy prosto nie skręcając w żadne odgałęzienia. Po ok. 2 km w lesie po lewej stronie ogrodzone miejsce, gdzie w 1792 roku Kozacy lub Prusacy wymordowali pielgrzymkę z Warszawy wraz z księdzem. Nie ocalał nikt.

O rzezi pielgrzymów warszawskich - Pomnik na miejscu rozstrzelania i mogiły warszawskich pątników (między Krasicami a Wolą Mokrzecką) został poświęcony 13 sierpnia 1935 r. Aktu tego dokonał jasnogórski paulin o. Alfons Jędrzejewski w obecności pielgrzymów z Warszawy. Obelisk ufundowała pątniczka Kazimiera Stępnikowa, uczestniczka kompanii warszawskiej. W relacji Gońca Częstochowskiego ze wspomnianej uroczystości czytamy m.in. „Wśród ludu warszawskiego, zwłaszcza parafii Świętego Ducha, przechowuje się podanie, iż w czasie upadku Polski z kościoła tej parafii należącego wówczas do OO. Paulinów, wyruszyła pielgrzymka na Jasną Górę, odwiedzająca po drodze miejsca cudowne. W drodze od św. Anny Przyrowskiej do Częstochowy, pielgrzymka ta,

prowadzona przez księdza, została napadnięta i bezlitośnie wymordowana. Napadu tego mógł dokonać tylko oddział wojskowy, bez wątplenia pruski. Prusacy bowiem w owe czasy przystąpili do zajmowania tej części kraju naszego, więc ograniczali wszelki ruch ludnościowy, a w obawie przed powstaniem nie dopuszczali do jakiegokolwiek gromadzenia się ludności. Pomordowani pielgrzymi zostali na miejscu zaraz zakopani i tylko niewielkie mogiły świadczyły o tym tragicznym wydarzeniu. Stało się to wśród głuchego boru, należącego do Mikołaja Tymowskiego, właściciela majątku Mokresz. A że to była akcja polityczno-wojskowa i polegli w okolicy nie byli znani, pochowani zaś byli bez obrządku kościelnego, fakt ten (prawdopodobnie z bojaźni przed prześladowaniami ze strony rządu pruskiego) przez ówczesnego proboszcza parafii Żuraw, na której obszarze się to stało, nie został zanotowany w metrykach kościelnych. Z biegiem czasu na tym miejscu postawiono krzyż z napisem Rok 1792. Kompanie warszawskie, przechodzące tędy rok rocznie, zatrzymują się tu zwykle i po modlitwie za dusze pomordowanych powtarzają sobie nawzajem zasłyszane dzieje owej kompanii". Zob. Goniec Częstochowski, R: 30 (1935) nr 188 z dnia 17 VIII, s. 3-4. <http://www.jasnaogora.com/wydarzenie-7412> (12.11.2014). Wg relacji miejscowych rzezi dokonał oddział rosyjskich Kozaków. W czasie kilkusetletniej tradycji pielgrzymek warszawskich do Częstochowy zdarzyło się tylko raz, by pielgrzymi z Warszawy nie dotarli do Jasnej Góry.

Po dalszych 500 m dochodzimy do pierwszych zabudowań **Krasic**. Droga staje się asfaltowa. Idziemy prosto w kierunku wsi. Wieś ciągnie się ok. 4 km. Mijamy kościół, skrzyżowanie i na końcu wsi cmentarz. Za cmentarzem podchodzimy na wzniesienie, z którego widać domy w **Mstowie**. Na krzyżówce w **Zawadzie** idziemy prosto. Wspinamy się na kolejne wzgórze aby zejść w dolinę ul. Polną obok rzeki Warty i dalej ul. Sportową obok ołtarza polowego Warszawskiej Pielgrzymki i stadionu sportowego wychodzimy na drogę asfaltową. Skręcamy w prawo idziemy obok Warty i pięknej samotnej skały nad rzeką, przechodzimy most i dochodzimy do klasztoru w Mstowie.

Mstów. Jedną z najważniejszych stacji pielgrzymkowych na Staropolskiej Drodze Jakubowej jest tutejsze opactwo Kanoników Regularnych, którzy zamieszkują tu do dziś. Początki miejscowości sięgają roku 1193, kiedy to w bulli papieża Celestyna III wymieniono Mstów jako własność wrocławskich kanoników po raz pierwszy. Obecny klasztor pochodzi z czasów renesansu, ale pierwsza kamienna bazylika klasztorna powstała tu już na początku XIII wieku w stylu romańskim. Kanonicy zostali tutaj osiedleni ze swojego macierzystego klasztoru we Wrocławiu na Piasku, a fundatorem sprowadzenia tu konwentu 12 mnichów był w roku 1218 biskup krakowski Iwo Odrowąż. Wcześniej w roku 1212 odbył się też w Mstowie ważny synod biskupów polskich zwołany przez metropolitę gnieźnieńskiego Henryka Kietlicza. Brał w nim udział między innymi pierwszy polski dziejopisarz Wincenty Kadłubek, który opisał to wydarzenie. W XIII wieku do tutejszej parafii należały między innymi Częstochowa, Olsztyn i Rędziny. W wieku XV klasztor był najpierw prepozyturą, a w roku 1441 uzyskał miano opactwa ze wszystkimi jego niezależnymi przywilejami. W opactwie istniała już wtedy szkoła parafialna, biblioteka, archiwum, szpital i apteka. W wieku XVII i XVIII klasztor został rozbudowany i obwarowany obronnym murem oraz 8 basztami wraz wieżą bramną przerobioną później na dzwonnice, które ocalały z pożogi wieków aż do dziś. Historyczną ciekawostką okolic Mstowa są również dwa prastare grodziska położone w jego pobliżu. Jednym z nich jest wzniesienie zwane Gąszczykiem którego początki sięgają VIII w. naszej ery, drugim natomiast tzw. Góra 3-go Maja. Jedno z tych miejsc jest najprawdopodobniej pierwszą lokacją dzisiejszego Mstowa, który jako nadwarciańskie miasteczko położone przy tutejszym brodzie przez rzekę już w XII wieku stał się ważną osadą i ośrodkiem chrystianizacyjnym na szlakach piastowskiej Polski.
Msze św.: w dni powszednie - 7.00, 18.00 (lato) lub 17.00 (zima); w niedziele – 7.00, 9.00,

11,00, 16,00.

Wychodzimy z klasztoru i schodzimy po schodkach, po czym idziemy prosto ul. 16 Stycznia, przechodzimy most na Warcie i ul. Kościelną dochodzimy do rynku. Od klasztoru idziemy wraz ze szlakiem czerwonym, który będzie nam towarzyszył aż do Częstochowy.

Etap 8.

Mstów – Częstochowa – 14 km

Z rynku wychodzimy ul. Częstochowską i idziemy prosto do miejscowości **Siedlec**. Na skrzyżowaniu koło kapliczki skręcamy w prawo w ul. Św. Antoniego. Schodzimy w dół i przy ostrym zakręcie drogi asfaltowej w prawo my skręcamy w lewo w drogę polną wraz ze znakami czerwonymi. Idziemy przez las a potem wychodzimy na polany. Po 4,5 km od Mstowa dochodzimy do Przepróżnej Górki na lewo od hotelu pielgrzyma szeroki widok na Jasną Górę.

Przepróżna Górka

W miejscu tym, idący z Warszawy pielgrzymi po raz pierwszy widzą Jasną Górę. Jest wielowiekowym zwyczajem powitać ją modlitwą na kolanach. Po modlitwie przepraszano się za winy popełnione w czasie drogi pielgrzymiej i wybaczano wszystkie przewinienia. Pod drzewem składano kamienie pokutne wnoszone na górę. Kamienie te wykorzystano do zbudowania Drogi Krzyżowej wokół sanktuarium.

Utworzenie sanktuarium wówczas bł. Ojca Pio zaproponował abp Stanisław Nowak. Stało się to w Wigilię Bożego Narodzenia 2001 roku, którą Arcybiskup częstochowski spędzał z bezdomnymi. Po akceptacji planu przez Założyciela zgromadzenia z San Giovanni Rotondo oraz po błogosławieństwie Jana Pawła II rozpoczęto w 1994 r. budowę, którą pokierował o. Eugeniusz Lorek. Świątynię Ośmiu Błogosławieństw pw. Świętych Archaniołów Michała, Gabriela i Rafała 24 maja 2013 r. została poświęcona przez abp Stanisława Nowaka.

W sanktuarium Św. Ojca Pio na Przepróżnej Górcie w każdą niedzielę odprawiane są Msze Św. o godz. 10.00 i 16.00. W piątki odprawiane jest nabożeństwo Drogi Krzyżowej o godz. 17.00. Zainteresowanych zwiedzeniem sanktuarium i modlitwą - zapraszamy i prosimy o wcześniejszy kontakt listowny lub telefoniczny: Częstochowa, ul. Focha 58, tel. 608 411 213. Świątynię na Przepróżnej Górcie otacza pięknie wkomponowana w krajobraz Droga Krzyżowa. W miejscach kolejnych stacji ustawiono krzyże. Stacje zaprojektował artysta rzeźbiarz Szymon Wypych (na zdjęciu projekt jednej ze stacji). W sanktuarium, którego kustoszami są Apostołowie Jezusa Ukrzyżowanego, można poznać życie, duchowość i dzieła świętego Zakonnika z San Giovanni Rotondo.

Zostawiamy po lewej stronie sanktuarium i hotel i ostro schodzimy w dół leśną piaszczystą drogą przez las. Mijamy dwie polany. Na dole spotykamy drogę asfaltową i zabudowania willowe. Wraz z czerwonymi znakami idziemy prosto przez skrzyżowanie.

Wariant: gdy padały obfite deszcze i Warta mocno przybrała nie przechodzimy mostu na rzece lecz idziemy prosto w ul. Mirowską, przechodzimy nad autostradą i mostem nad Wartą, obok szpitala miejskiego, obok kościoła św. Zygmunta gdzie dochodzi droga jakubowa z nad Warty.

Na następnym skrzyżowaniu wraz z czerwonymi znakami skręcamy w prawo, przechodzimy po moście na Warcie i zaraz za mostem schodzimy w dół na lewą stronę ścieżką wzdłuż Warty. Idziemy ok. 5 km w górę biegu Warty czasami u stóp wału a czasami jego szczytem. Cały czas rzekę mamy po lewej stronie. Po prawej mijamy wieżowce osiedla mieszkaniowego. Przed nami pojawiają się wieże katedry Św. Rodziny. Ścieżką spacerową przechodzimy pod dwoma wiaduktami i następnie dalej wzdłuż Warty idziemy łukiem żwirową ścieżką obok osiedla mieszkaniowego. Wychodzimy na ul. Mirowską. Skręcamy w prawo i po ok. 200 m dochodzimy do kościoła św. Zygmunta. Przechodzimy na środek ulicy. Znajdujemy się w Al. NMP, którą na Jasną Górę wchodzi większość pielgrzymujących. Przed nami w oddali wieża Jasnogórska. Po ok. 1000 m dalej po prawej stronie kościół św. Jakuba Apostoła.

Częstochowa – wg legendy osadę założył Częstoch. Pierwsza wzmianka o miejscowości pochodzi z 1220 r. Leżącej obok niej Częstochówce prawa miejskie nadano w latach 1370-77. W latach 1370-93 obie miejscowości należały do Władysława Opolczyka. W XIV w. nastąpił gwałtowny rozwój osad. Król Zygmunt I nadał miastom liczne przywileje. W 1587 r. miasto zostało złupione przez wojska Maksymiliana III Habsburga. W latach 1625-30 całą okolicę trapiły pożary. W 1655 r. klasztor oblegli Szwedzi – zdarzenie to odbiło się szerokim echem w całym kraju i odwróciło losy najazdu. Szwedzi odstąpili od oblężenia po 2 miesiącach ale miasta zostały gruntownie zniszczone. Kolejne zniszczenia nastąpiły w okresie rokoszu Lubomirskiego (1665 r.) oraz konfederacji barskiej (1768 r.). Po drugim zaborze obie miejscowości należały do zaboru pruskiego, po 1807 r. do Księstwa Warszawskiego, zaś po 1812 r. do Królestwa Polskiego. Po II wojnie światowej wybudowano liczne zakłady przemysłowe

Częstochowa. *Pierwszy jakubowy kościół pielgrzymkowy wzniesiono tu w roku 1582 roku, jako świątynię szpitalną obsługującą chorych pielgrzymów zmierzających do sanktuarium na Jasnej Górze. Obok drewnianej świątyni istniał tutaj też przytułek dla pątników. W roku 1642 prowincjał zakonu o.o. Paulinów zdecydował o rozbiórce drewnianego kościoła i wzniesieniu w jego miejscu świątyni murowanej oraz szpitala. W roku 1786 osiadły tu siostry mariawitki opiekujące się podróżującymi tędy pielgrzymami. W roku 1862 siostry zakonne przeniosły się do nowo wybudowanego dla nich klasztoru, ale dalej opiekowały się tutaj pielgrzymami. W roku 1864 w wyniku rosyjskich represji za powstanie styczniowe konwent zakonnicy został rozwiązany, a tutejszy kościół w roku 1869 został całkowicie zniszczony. W jego miejsce zaborcze władze carskie wybudowały tu prawosławną cerkiew p.w. św. Cyryla i Metodego. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w roku 1918 prawosławną świątynia przeszła ponownie w ręce katolików stając się polskim kościołem garnizonowym. Podczas okupacji hitlerowskiej Niemcy oddali czasowo świątynię w ręce grupki prawosławnych Częstochowian, ale już w roku 1947 tutejsza świątynia wróciła ponownie do parafii katolickiej. Obecnie jest to duża świątynia przebudowana w latach 70-tych ubiegłego wieku w stylu neobizantyńskim. Przy kościele znajduje się kamienna figura św. Jakuba Apostoła. Wewnątrz kościoła na prawej ścianie obraz św. Jakuba.*

Jasna Góra – historia klasztoru rozpoczyna się 9 sierpnia 1382 r. czyli od daty sprowadzenia z Węgier paulinów (zakonu nawiązującego do św. Pawła Pustelnika) przez księcia Władysława Opolczyka. Od 31 sierpnia 1384 r. w klasztorze przebywa ofiarowana przez fundatora ikona MB Częstochowskiej typu Hodegetria (Przewodniczka). W 1388 r. klasztor i miejsce kultu otrzymują nazwę **Clarus Mons – Jasna Góra**. W 1393 r. z inicjatywy królowej Jadwigi król Jagiełło bierze klasztor pod opiekę królów polskich i wydaje klasztorowi

przywilej fundacyjny. W 1425 r. arcybiskup Wojciech Jastrzębiec udziela przywileju odpustu dla pielgrzymów. W latach 1429-1450 budowana jest gotycka kaplica dla cudownego obrazu. W 1429 r. papież Marcin V na prośbę Jagiełły udziela przywileju odpustu z święta maryjne. 6 kwietnia 1430 r. w czasie napadu husyckiego giną zakonnicy a obrazu zostaje uszkodzony – cięte rysy na obliczu Maryi. Po konserwacji w Krakowie w procesji obraz jest przeniesiony na Jasną Górę. W 1496 r. papież Aleksander VI udziela klasztorowi przywileju „spowiedników apostolskich”. W 1514 r. Zygmunt Stary dziękuje Maryi za zwycięstwo pod Orszą. W 1616 król Zygmunt III Waza otacza klasztor murami. W 1621 r. królewicz Władysław Waza dziękuje za zwycięstwo pod Chocimiem, w 1633 r. przybywa by dziękować po koronacji. W 1650 r. poświęcony został ołtarz główny fundowany przez Jerzego Osolińskiego. 1955 r. – klasztor oblegany przez Szwedów. W 1661 r. w Sali rycerskiej klasztoru Jan Kazimierz przyjmuje hołd kozaków zaporoskich. 1670 r. król Korybut Wiśniowiecki w kaplicy cudownego obrazu zawiera ślub z arcyksiężniczką Eleonorą. 1683 r. Jan III Sobieski składa hołd Matce Bożej po zwycięstwie pod Wiedniem. 1692 r. pożar w kościele – odbudowa w stylu barokowym trwa do 1730 r. Freski na sklepieniu wykonuje Karol Dankwart. W latach 1702, 1704 i 1705 kolejne oblężenia klasztoru przez Szwedów. 8 września 1717 r. pierwsza koronacja obrazu jasnogórskiego koronami papieskimi (pierwsza na świecie poza Rzymem). W latach 1769-71 konfederaci barscy Bronia Jasnej Góry przed wojskami rosyjskimi. W 1793 r. wojska pruskie zajmują klasztor. W 1806 r. wysłannik gen. J.H. Dąbrowskiego odzyskuje twierdzę. W 1809 r. Jasną Górę oblegają Austriacy, zaś w 1813 r. po klęsce pod Moskwą zatrzymują się oddziały księcia Józefa Poniatowskiego. Po jego odejściu wkraczają Rosjanie. Z rozkazu cara Aleksandra I zostają rozebrane mury obronne, które w 1843 r. poleca odbudować car Mikołaj I. 8 września 1882 r. (500-lecie sanktuarium) gromadzi się pół miliona Polaków przybyłych ze wszystkich zaborów. W 1897 r. wojsko rosyjskie opuszcza klasztor. W 1906 r. kościół uzyskuje godność bazyliki mniejszej. W tym samym roku odbudowano wieżę, zaś na uroczystości 26 sierpnia przybyło 500 tys. wiernych. W 1914 r. do klasztoru wkroczyli żołnierze niemieccy, zaś po roku zastąpili ich żołnierze austriaccy. Od nich w 1918 r. klasztor przejęli Polacy. Po zakończeniu I wojny światowej dziękczynną pielgrzymkę na jasną Górę odbył gen. Józef Haller, zaś rok później dziękowali Maryi kardynałowie E. Dalbor i A. Kakowski, a w 1921 r. marszałek Józef Piłsudski z generalicją. W 1924 r. ks. Stefan Wyszyński w Kaplicy odprawia mszę prymicyjną. W 1929 r. na jasną Górę przybywa bp Angelo Roncalli przyszły papież Jan XXIII. W 1946 r. milion pielgrzymów na czele z kardynałem A. Hlondem i Episkopatem poświęca się Niepokalanemu Sercu Maryi. 26 sierpnia 1956 r. milion wiernych składa jasnogórskie Śluby Narodu. 3-4 maja 1966 r. następują główne uroczystości chrztu Polski i ponowna koronacja obrazu. 1979 r. – w czasie I podróży Jana Pawła II do Polski w dniach 3-4 czerwca nawiedza On Jasną Górę. Nawiedzenia sanktuarium przez Jana II mają miejsce w czasie kolejnych pięciu pielgrzymek Papieża do Polski. W 1981 r. Matce Bożej zawiera swój związek Solidarność. Dzień przed swą śmiercią Jan Paweł II przekazuje Matce Bożej Jasnogórskiej złote korony. 26 maja 2006 r. sanktuarium nawiedza papież Benedykt XVI, a 26 lipca 2016 r. papież Franciszek.

Jasnogórska Hodegetria – ikona wg legend namalowana przez św. Łukasza na blacie stołu z Nazaretu, przy którym Św. Rodzina spożywała posiłki. Św. Łukaszowi przypisywane jest autorstwo wielu obrazów maryjnych uznawanych za cudotwórcze. Wynikać to może z faktu, że ten Ewangelista wiele pisał o Maryi. Nazwa Hodegetria, co znaczy Prowadząca, Przewodniczka związana jest z nazwą klasztoru Ton Hodegon w Konstantynopolu przy którym kształcono przewodników dla osób niewidomych. Ikona Hodegetrii przedstawia Maryję trzymającą na lewym ramieniu Dziecię Jezus. Maryja i Jezus są ustawieni hieratycznie jednak surowość obu postaci jest nieco złagodzona lekkim skłonieniem głowy Maryi w kierunku Chrystusa. Chrystus w lewej ręce trzyma księgę (czasami zwój – rotulus),

prawą unosi do błogosławieństwa grupując palce w układzie 2+3 (2 w symbolice ikon to podwójna natura Chrystusa, 3 to symbol Trójcy Świętej). Twarz Dzieciątka – w górnej części wysokie czoło – to symbol Mądrości Przedwiecznej, dół twarzy ma rysy dziecka. Nimb Jezusa pozbawiony jest krzyża, który zgodnie z tradycją bizantyńską zawsze towarzyszy Zbawicielowi. Twarz Maryi również wyraźnie dzieli się na dwie części, dolna to twarz młodej dziewczyny z wyraźnie podkreśloną długą pełną szyją, górna część z silnie cieniowanymi dolnymi powiekami to mądra twarz dojrzałej kobiety znającej przeznaczenie Syna i Jej współudział. Wielką rolę spełnia prawa ręka Maryi uzasadniająca nazwę ikony. Wąskie wydłużone palce umieszczone w centrum obrazu wskazują na Chrystusa. Jakby Matka wskazując na Syna, prowadziła do Niego i mówiła nie patrz na mnie - On jest ważniejszy.

Obecne wymiary obrazu wynoszą 121,8 x 81,3 cm. Pierwotne wymiary były prawdopodobnie o 3 cm większe w każdej z krawędzi, grubość deski wynosi od 3,5 do 3,2 cm. Podłożem obrazu są trzy lipowe deski sklejone na styk. Uzyskaną płaszczyznę spojono przy pomocy dwóch listew o szerokości 5 cm przybitych gwoździami na odwrocie w odległości ok. 21 cm od górnej i dolnej krawędzi (w ikonach byłyby one częściowo zagłębione w deskę). Powierzchnię obrazu zagłębiono na ok. 0,5 cm, pozostawiając wystające miejsca na wypukłe nimby. Na drewnie pozostały ślady po gwoździach, które prawdopodobnie przytrzymywały ozdoby zerwane w czasie napadu w 1430 r. Na desce pozostały zadrapania wykonywane w celu zwiększenia przyczepności płótna którym zabezpieczono odwrotną stronę deski. Na odwrocie obrazu znajduje tzw. Mensa Mariana obrazująca dzieje obrazu jasnogórskiego. Na drewno nakładano płótno a na nie zaprawę i dopiero malowano sam obraz. Z rentgenogramu przedniej strony obrazu wykazuje obecność trzech płócien o różnym splocie. Płótno średnie z XIII w., występuje w trzech obszarach i obejmuje prawie całą postać Jezusa wraz księgą i palcami lewej reki Maryi, w drugim fragmencie obejmuje centralną część postaci Maryi i dłoni Jezusa ułożoną do błogosławieństwa, w trzecim prawą część szaty Maryi. Fragmenty zachowane leżą na trzech deskach. Nie zachowały się wąskie paski leżące po obu stronach spojeń desek. Płótno grube z XIV w. to trzy paski wypełniające niezachowane wąskie fragmenty płótna z XIII w. – po prawej stronie głowy Maryi, wąski fragment od nogi Jezusa do jego brody, oraz niewielki trójkątny obszar pomiędzy lewym ramieniem Jezusa, Jego nimbem i ramą obrazu. Płótno cienkie nałożono na cały pozostały obszar w tym na nimby i ramę. W czasie napadu w 1430 r. obraz został uszkodzony mechanicznie i rozpadł się na trzy deski. Spoiny łączące deski zostały rozerwane, stąd ubytki pierwotnego płótna w tych miejscach, oraz uzupełnienia późniejszymi tkaninami. W czasie pierwszej renowacji po napadzie, po uzupełnieniu fragmentów płótna oraz ponownym zagruntowaniu (czasami o grubości gruntu do 1 mm), włoski malarz nałożył nową warstwę malarską, przy tym nadając pierwotnej ikonie cechy madonny włoskiej jaką widzimy dzisiaj. W XV w. na maforion naniesiono złote lilie andegaweńskie. Przez całe wieki obraz zdobily liczne wota. Najstarsze zerwano w 1430 r. Po renowacji obrazu Władysław Opolczyk ufundował ekspiacyjne wota, wśród nich dwie złote fibule, zaś król Władysław Jagiełło ofiarował srebrne blachy z grawerowanymi scenami z życia Jezusa i Maryi, które umieszczono na nimbach i w tle (po renowacji w 1926 r. przeniesiono je na kasetę chroniącą obraz). Najstarsze sukienki znamy tylko z drzeworytów i opisów. Pierwsza z nich „w imię Jezus”. Wykonana została z fiołkowego aksamitu i ozdobiona perłami i złotymi łańcuszkami oraz wielką perłą umieszczoną na krzyżyku. Druga – Pelikan zdobiona diamentami, ze złotą tabliczką z przedstawieniem pelikana. Trzecia – Duch Święty – zdobiona diamentami, rubinami, złotymi łańcuchami oraz tabliczką z Gołębicą Ducha Świętego (Cornelius Galle w XVI w. wykonał miedzioryt obrazu ubranego w tę sukienkę, który stał się wzorem dla tworzenia rosyjskich ikon zwanych „Umiągczenie złych serdec” (łagodzenie złych serc). Czwarta, wykonana na uroczystość poświęcenia hebanowego ołtarza głównego w 1650 r. nosiła nazwę „Nominis Maria” była z aksamitu fiołkowego ozdobiona złotymi łańcuszkami,

diamentami, rubinami i perłami. W następnych wiekach Maryi ofiarowano sukienki: Diamentową, Rubinową, Perłową (skradziona w nocy 22/23 października 1909 r. wraz z koronami papieża Klemensa XI – „zbrodnia Macocha”), Hetmańską ozdobioną odznakami wojskowymi, Bursztynowo-Diamentową zwana też sukienką Zawierzenia (korony do niej pobłogosławił Jan Paweł II na dzień przed swą śmiercią). W skarbcu klasztornym przechowywane są tysiące wotów o znaczeniu patriotycznym, np. wykonana przez Tadeusza Kościuszkę pasyjka z kości słoniowej.

Noclegi:

Sulejów – Podklasztorze - Sosenska, agroturystyka, Olejnik ul. Rycerska 27 tel. 603 518 775,
mirinda27@vp.pl

Łęg Ręczyński – gospodarstwo agroturystyczne – Gajówka – Łęg Ręczyński 45 tel. 694 408 885

Przedbórz:

- SSM ul. Mostowa 37b, Tel. 44 781 20 61;
- Gospodarstwo agroturystyczne J. Jarzębski, ul Cegielniana 54, Tel. 44 781 29 02, 504 760 313
- Pokoje gościnne – Tel 44 781 21 02, 502 548 500

Łączyna Wola – gospodarstwo agroturystyczne Iwona i Roman Kłudziak, Łączyna Wola 4a

29-120 Kluczewsko, 44 781 48 06, 504 256 760, biuro@agrokludziak.bai.pl

Krzętów :

- Chata u Brata – ul. Dolna 80 tel. 609 551 993, 663 633 149
- U Barysiów, ul. Stodolna 16,
- U Janki ul. Dolna 60 , Tel. 44 787 18 33 Chata u Brata

Wielgomłyn – klasztor zgłoszenia na furcie, Parafia Rzymskokatolicka p.w. św. Stanisława Biskupa i Męczennika, ul. Rynek 8, 97-525 Wielgomłyn, tel.: 044 787-10-66, e-mail:
wielgomlyn@paulini.pl

Majkowice

Agroturystyka
Majkowice 34
97 510 Majkowice
Agroturystykamajkowice.pl
Tel. 44 781 33 77

Święta Anna – klasztor zgłoszenie konieczne dzień wcześniej, Siostry Dominikanki, Święta Anna, 42-248 Przyrów, tel: 034 355 40 42, 034 355 52 05, swanna@dominikanie.pl , lub u osób prywatnych

Mstów – Agroturystyka

- Olivia, ul. Wolności 54, 42-244 Mstów, Tel.: (34) 328-44-90, Tel. kom.: 609-986-651.
- Motyl Krystyna, ul. Wolności 58, 42-244 Mstów, Tel.: (34) 328-41-13,
Tel. kom.: 668-815-659

Częstochowa – Dom Pielgrzyma im. Jana Pawła II - 42-226 Częstochowa, Wyszyńskiego 1 i wiele innych miejsc noclegowych